

Hyl mot månen

kulturdebatt

Historikeren Odd-Bjørn Fure tilbakeviser påstandene fra journalist Nils Rømming om faktiske feil i sin pamflett om Hans Fredrik Dahl og David Irving. «I sin generelle desorientering slår han inn en åpen dør,» skriver Fure om Rømming.

I et innlegg i Aftenposten (21.4.97) mener Nils Rømming etter «en rask sjekk» å ha funnet to feilopplysninger i min pamflett «Kampen mot glemsele». Han lar oss også forstå at en videre kontroll vil vise at det ikke bare dreier seg om to feilopplysninger. I et nytt innlegg i Arbeiderbladet (25.4.97) skriver han anklagen. I et anfall av verbal selvrus taler han om «Odd-Bjørn Fures lettvinde omgang med fakta i sin giftige pamflett (smedeskrift ville være en riktigere betegnelse)». . . . Det er ting som tyder på at Rømming ikke har foretatt en «rask sjekk», men at han har arbeidet med saken helt siden han fremførte et engasjert forsvar for Hans Fredrik Dahl på pressekonferansen 25. februar. Hva har han så å melde?

Nolte og FAZ

I «Kampen mot glemsele» opplyste jeg at Ernst Noltes relativiserende og apologetiske beskrivelser av de nazistiske forbrytelser var gått så langt at han var utelukket fra Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ). Under historikerstriden 1986-1987 var det denne avisen som ga plass til Noltes kontroversielle oppfatninger om nasjonalsosialismens plass i tysk og europeisk historie. Han har også i lang tid vært med på å prege avisens profil som regelmessig bidragsyter. Bruddet mellom FAZ og Nolte – en av de store kulturpersonligheter i forbundsrepublikken – er derfor en begivenhet av en viss rekkevidde i tysk offentlighet.

Rømming hevder at han har ringt kulturredaktøren i FAZ, dr. Ulrich Raulff, for å kontrollere om min opplysning er holdbar. Raulff skal

ha fått et anfall av latterkrampe og deretter kategorisk slått fast at Nolte ikke er blitt utelukket fra avisens spalter. Rømming tilføyer for egen regning at «det ikke er lenge siden Nolte la beslag på betydelig spalteplass».

En telefon til Raulffs stedfortreder – kulturredaktøren var ikke tilgjengelig – utløste såvidst intet latteranfall. Hun svarte unnvikende og understreket flere ganger at spørsmålet om Noltes forhold til FAZ var delikat og vanskelig og berørte politikk på høyt nivå. For å kunne gi et klart svar måtte redaksjonen ha spørsmålet skriftlig. Hovedpersonen – Ernst Nolte – var imidlertid i telefonsamtale med meg 30. april 1997 mer enn villig til å avklare spørsmålet i detalj: Etter et Spiegel-intervju i august 1994 fikk Nolte et brev fra en av FAZ-utgivnerne (der zweite Herausgeber) som slo fast at avisen ikke lenger kunne fortsette samarbeidet. De oppfatninger Nolte hevdte i intervjuet var på kollisjonskurs med avisens grunnoppfatning om nasjonalsosialismen. Allerede på et tidligere tidspunkt var det kommet til et brudd med ledelsen i avisens prestisjetunge Feuilleton-avdeling. Foranledningen var uttalelser fra Nolte i et fjernsynsintervju. En fax til avisens arkivavdeling bekreftet Noltes fremstilling. Hans siste artikkel i FAZ er datert 23. august 1994. (Ein Gesetz für das Aussergesetzliche). Etter dette tidspunktet har bare to leserbrev fra Nolte vært trykt i avisen. Begge er fra høsten 1994 (8.9. og 19.10.). Når Rømming nylig ved selvsyn mener å ha sett at «Nolte la beslag på betydelig spalteplass» i FAZ, må det bunne i persepsjonsforstyrrelser.

Rømming hevder at påstanden om at Nolte er utelukket fra FAZ er en dårlig kamuflert oppfordring til norske aviser om å nekte Dahl spalteplass. Dette er fullstendig grunnløst. Opplysningen om bruddet i samarbeidet mellom Nolte og FAZ er av faktisk art. Dens eneste hensikt var å illustrere den utvikling Nolte har gjennomgått de senere år. Jeg tar fullt ansvar for det

som står i pamfletten, men hefter ikke for Rømmings fantasier.

Irvings bøker

Den andre anklagen dreier seg om David Irvings behandling av utryddelsesleirene i sine bøker etter 1989. Mens disse er relativt grundig behandlet i «Hitler's War» fra 1977, er beskrivelsen av den industrielle masseutryddelse fjernet fra den nye tyske utgave fra 1989: «Führer und Reichskansler – Adolf Hitler 1933-1945». Dette ble konstatert i «Kampen mot glemsele». I den nye tyske utgaven er utryddelsesleirene (Vernichtungslager) nevnt én gang. Men det finnes overhodet ingen opplysninger om eller analyse av disse leirenes rolle i den nasjonalsosialistiske utryddelsespolitikken. I Gøebbels-biografien er utryddelsesleirene utelukkende nevnt i anførselstegn og med referanse til alliert krigspropaganda.

Jeg kan ikke påberope meg noe originalitet i dette spørsmålet. Den første som påpekte at utryddelsesleirene var fjernet fra den tyske annentutgaven av «Hitler's

War» var Rainer Zitelmann i en artikkel i Die Zeit (Irvings «Thesen über Hitler», 6.10.1989). Denne sterkt høyreorienterte historikeren er som kjent en av Hans Fredrik Dahls favoritter. Han skulle følgelig også være et godt navn for Rømming. I Norge har Øystein Sørensen påpekt denne drastiske endring i Irvings beskrivelse av nasjonalsosialismen, både i Nytt Norsk Tidsskrift (4/1990:373) og i Aftenposten (27.2.1997). Sørensen velfunderte opplysninger utløste ingen reaksjoner fra Rømming.

Det Irving har utradert fra sine bøker etter 1989 er beskrivelsen av utryddelsesleirene – av gasskamrene. Hans bøker rommer beskrivelser både av deportasjoner og drap på jøder, om enn med tall som ligger langt under de reelle. Dette ble ettertrykkelig slått fast i min pamflett, og skillet har vært sentralt i den senere debatt. Likevel har ikke Rømming maktet å fange opp denne fundamentale distinksjon mellom den industrielle utryddelse og de massedrap som ble begått av SS-tropper, polititropper og Wehrmacht-avdelinger. Når han

forskningskompetanse på nasjonalsosialismens historie. På dette felt står Trevor Ropers arbeider ikke i første rekke. Det er ikke uten videre klart hva Rømming vil oppnå ved sitatet fra Trevor Roper. Mener han at en uttalelse som berømmer detaljrikdommen i Irvings bøker kan kompensere for at han har utradert utryddelsesleirene fra sine fremstillinger?

Rømming synes det er «vanskelig å forstå oppstyret omkring Irving». Han trenger åpenbart en orientering. For dem som mener at det er viktig at jødeutryddelsene – og masseordet på andre folkegrupper – har en sentral plass i vår historiske bevissthet, er det vesentlig at de historiske beskrivelser av disse fenomener er så realitetsnære som mulig. Dersom grove fortegninger og historieforfalskninger av den type Irving har begått – og som Dahl indirekte har støttet – skulle få utbredelse, ville det føre til et tap av historisk bevissthet med mulige konsekvenser for vår samtdsorientering. Det er nokså innlysende at dette ikke volder større bekymring for dem

Positive omtaler

Rømmings siste innvending er at jeg ikke har referert Hugh Trevor-Ropers positive omtale av Irvings historiske arbeider. I sin generelle desorientering slår han inn en vidåpen dør. I en kronikk i Dagbladet (5.3.1997) opplyste jeg at Trevor-Roper er «den faghistoriker som har hatt den mest positive oppfatning av Irving. . . .» Likevel karakteriserte han Irvings metode i «Hitler's War» som defekt. Rømmings karakteristikker av Trevor-Roper som en «uangripelig historiker» og som «kanskje den fremsatte samtdshistoriker» viser at han har begitt seg inn på et felt som ligger et stykke utenfor hans intellektuelle rekkevidde.

Her dreier det seg ikke om samtdshistorie i sin brede alminnelighet, men om

som vil relativisere og minimalisere det nazistiske sivilisasjonssammenbruddet.

Rømmings forehavende var å underminere min faglige troverdighet ved å kaste frem noen påstander om grove feil i pamfletten. Han oppnår det motsatte: Forsøk på å påvise feil ved konsekvent uetterrettelighet er en selsom praksis, som bare kan resultere i en boomerangeffekt. På basis av Rømmings åpenbare identifikasjoner med Irving og Dahl (uten at det skal settes likhetstegn ved disse) er hans nærmest desperate utspill meget forståelig. Debatten de siste måneder har vist at de som vil relativisere og minimalisere de nasjonalsosialistiske forbrytelser, er kommet i en trengt og defensiv posisjon. De som i fremtiden vil gjøre gjeldende slike oppfatninger, må regne med en sterkere offentlig kritisk årvåkenhet enn tilfellet har vært de senere år. Rømmings utspill må derfor tolkes på den mest generøse måte: Ikke som bevisst forsøk på å manipulere opplysninger (selv om han begår faktiske manipulasjoner), men som frustrerte hyl mot månen. ODD-BJØRN FURE

114358

Ap
14/5-97

FAKTISKE FEIL: Odd-Bjørn Fure (her fra presentasjonen av hans pamflett) mener Nils Rømmings forehavende om å underminere hans faglige troverdighet er mislykket.

Foto: TOM A. KOL